

DŽIHÁD

V KŮŽI BOJOVNÍKA ISLÁMSKÉHO STÁTU

لا إله إلا الله

ANNA ERELLE

Džihád

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Anna Erelle
Džihád – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA a.s.**

**DŽIHÁD
V KŮŽI
BOJOVNÍKA
ISLÁMSKÉHO
STÁTU**

Anna Erelle

Věnování

*Ericovi a Noělovi
Pauline a Jérômôvi*

Motto

Jen výchovou sebe sama k svobodnému a radostnému sebeomezování se může člověk povznést nad hmotný tok života. (...) Nezahyneme-li v nějaké válečné katastrofě, náš život nebude rozhodně moci zůstat tím, čím je dnes, protože tak by zahynul sám o sebe.

Alexandr Solženicyn, „Rozdělený svět“

Přednáška na shromáždění absolventů Harvardu, 8. června 1978

Před začátkem

Vyličené události se odehrály na jaře roku 2014, dva měsíce před tím, než Islámský stát obsadil Mosul, druhé největší město Iráku, a jeho vůdce – Abú Bakr al-Bagdádí – vyhlásil světový chalífát.

„Poslouchej mě! Miluji tě víc, než jsem koho kdy miloval. Měla bys tu být se mnou. Nesnesu pomyšlení na to, že žiješ v té zkažené zemi. Ochráním tě. U mě najdeš útočiště před zlem světa. Až sem přijedeš a připojíš se ke mně, uvidíš, jaký ráj tu já a mí muži budujeme. Ohromí tě to. Tady se lidi o sebe navzájem starají. Váží si jeden druhého. Jsme jako jedna velká rodina a už jsme ti zde přichystali místo – všichni na tebe čekají! Kdybys viděla, jak jsou tu ženy šťastné. Dřív byly jako ty – ztracené. Jedna z manželek mého přítele už naplánovala všechno kolem tvého příjezdu. Po lekci střelby tě vezme do krásného obchodu, který jako jediný v zemi nabízí znamenité látky. Všechno zaplatím. Díky novým přátelům si tady vybuduješ svůj koutek světa. Tolik se těším, až přijedeš. Mélodie, ženo moje! Spěchej, nemůžu se dočkat.“

Mélodie upřeně hledí na počítačovou obrazovku a obdivuje mocného muže před sebou; je o osmnáct let starší než ona. Miluje ho, i když ho zatím viděla jen na Skypu.

„Opravdu mě miluješ?“ zeptá se tiše a její hlas zní dětinsky a křehce.

„Miluji tě ve jménu Božím. Jsi můj poklad a Islámský stát je tvým domovem. Cihlu po cihle zde vybudujeme lepší svět, místo, kam *káfirové** nebudou moct vstoupit, naše jména se zapíší do historie. Našel jsem ti obrovský byt! Když s tebou přijedou kamarádky, najdu

* *Arabsky bezvěrci. Není-li uvedeno jinak, jsou poznámky pod čarou autorčiny.*

ti ještě větší. Přes den se budeš starat o sirotky a raněné, zatímco já budu bojovat. Večery budeme trávit spolu... *in ša'Alláh†*.“

Mélotie si připadá milovaná. Připadá si užitečná. Hledala smysl života a teď ho našla.

† Pozn. překladatele (aj): *In ša'Alláh v arabštině znamená „Dá-li Bůh“. Obrat se v arabsky mluvících zemích často používá při vyjadřování plánů a nadějí do budoucna.*

O deset dní dříve v Paříži

Když jsem toho pátečního večera odešla z redakce časopisu, pro který příležitostně pracuji, byla jsem rozčarovaná. Přišel jim dopis od právníka, v němž stálo, že nesmím vydat už sepsaný článek o mladé džihádistce. Zrovna jsem strávila dva dny v Belgii se Samirou – dívčinou matkou. Její dcera utekla před rokem do Sýrie za Tarikem, mužem jejího života a rovněž fanatickým zastáncem úsilí Islámského státu. Leila*, naivní a zaslepená city, chtěla žít se svou velkou láskou. Kulka do srdce ukončila jeho jednadvacet prožitých let. Jakmile se Samira dozvěděla o smrti svého nedobrovolně nabytého zetě, začala doufat. Neviděla důvod, proč by její dcera nadále zůstávala v zemi tragicky rozvrácené válkou, když Tarik zemřel, ale Leila se vyjádřila jasně: patří nyní do svaté země a chce se účastnit boje za vytvoření náboženského státu na Středním východě. Ať už se svým manželem nebo bez něj. Tarik byl emír*, takže o jeho vdovu je dobře postaráno. Lidé si jí váží a Leila se zeptala své matky: „Proč bych se vracela?“

Příběhu se chytily lokální zpravodaje a osmnáctiletou džihádistku začaly přirovnávat k černé vdově, prominentní figuře mezinárod-

* Jméno bylo změněno.

* Čestný titul užívaný v muslimském světě. Islámský stát si zakládá na hierarchii a svým následovníkům přiděluje hodnosti. Emír si své postavení obvykle vysloužil odhodláním, silou a vírou, kterou hlásá před nepřáteli. Titul emíra patří k nejprestižnějším hodnostem organizace.

ního terorismu, k manželce muže, jenž spáchal atentát na Ahmada Šáh Masúda†. Samira svou dceru velmi milovala a na nastalou situaci okamžitě zareagovala, avšak stál před ní ohromný úkol. Nejenže potřebovala najít způsob, jak Leilu navrátit zpátky do Belgie, ale ještě musela úřadům dokázat, že její dcera žije v jedné z nejnebezpečnějších zemí na světě, aby mohla požádat o azyl z humanitárních důvodů. Jinak by Leilu mohli označit za hrozbu pro národní bezpečnost, uvěznit ji a případně jí zcela zapovědět vstup do vlasti.

V té době se moje cesta protнула se Samiřinou. Žurnalistika může člověka zavést ledaskam, a to i ku pomoci nešťastné matce. Samira byla bez sebe, a proto se obrátila na Dimitriho Bonticka, bývalého člena belgických speciálních jednotek, proslulého tím, že dokázal dostat ze Sýrie zpátky svého syna. Dimitri je zdrojem naděje pro všechny evropské rodiny, které byly jednoho rána nuceny čelit skutečnosti, že i ti, od kterých by to nejméně čekali, jejich vlastní náctileté děti, se mohly stát džihádisty. Vlastní zkušenost udělala z Dimitriho neúnavného bojovníka, který se dobrovolně pouštěl do téměř sebevražedných misí, aby zachránil další mladé lidi, nebo alespoň podpořil jejich rodiny získáním solidních informací. Dimitri si byl vědom, jaké nebezpečí Leile kvůli označení za „novou černou vdovu“ hrozí, a požádal mne, abych se sešla s její matkou. Jako žurnalistka se samozřejmě velmi zajímám o geopolitiku, ale nepatřím mezi znalce. Avšak podivné chování mě přitahovalo vždycky, ať už pramenilo z náboženství, národnosti či ze sociálního prostředí. Fascinují mne motivace vedoucí k osudovým rozhodnutím. Někdy jde o drogy. Jindy o zločin, nebo postavení na okraji společnosti. Taky jsem toho hodně napsala o radikálním islámu. Tehdy jsem evropské džihádisty Islámského státu studovala už asi rok. Jednotlivé případy se sobě v leccm podobaly, ale já jsem chtěla vědět, co toho či onoho

† *Hrdina odboje proti sovětské okupaci Afghánistánu. Masúd mohl vést koalici proti Tálibánu, kdyby nebyl 9. září 2001 – dva dny před útokem na Světové obchodní centrum a Pentagon – zavražděn.*

člověka přimělo, aby se všeho vzdal a pro svou věc se odhodlal čelit smrti.

S Dimitrim jsme v té době psali knihu o strašlivých devíti měsících, během nichž hledal svého syna. Mluvili jsme s mnoha evropskými rodinami, jež čelí stejné přetěžké zkoušce. Snažila jsem se vyslechnout tolik lidí, kolik jsem jen mohla. Viděla jsem, jaký má digitální propaganda dopad na zbrusu nové Boží vojáky, ale stejně jsem nerozuměla tomu, co je pohání vpřed. Proč všechno opustili – svou minulost, své rodiny? V řádu několika týdnů zahodili své životy s přesvědčením, že se k nim již nevrátí. A to nikdy. Kdykoli jsem procházela jejich pokoji, které pro ně rodiče často udržovali, mrazilo mě v zádech. Nakukovala jsem do osobních prostor jiných lidí, ze kterých se staly schránky zapomenutých životů, v nichž mladické relikvie jako by představovaly poslední důkazy jejich existence. Leilino bytí zdánlivě ustrnulo v čase. Všude byly fotky zachycující její „normální“ život. Leila v tílku, namalovaná, doma u kamarádky či v kavárně. Idealizovaná zobrazení na hony vzdálená nové Leile v burce s kalašnikovem.

Vyslechla jsem si Samiřin příběh, zapátrala jsem dál a potvrdila si něco z toho, co mi pověděla, a pak jsem napsala článek. Další dílo na v posledních měsících čím dál tím všudypřítomnější téma. Jenže nevyjde. Když se Leila o rozhovoru doslechla, zuřila a pohrozila matce, že za sebou spálí všechny mosty. „Pokud o mně budeš mluvit s novinami,“ opakovala uplakaná žena její slova, „nejenže se nevrátím, ale už o mně nikdy neuslyšíš. Ani se nedozvíš, jestli jsem živá nebo mrtvá.“ Pak už jsem nedokázala Samiru přesvědčit, aby mě nechala článek vydat. Striktně vzato jsem její souhlas nepotřebovala, příběh už byl v Belgii známý. Jenže k čemu by to bylo dobré? Každý týden překypoval čerstvými událostmi podobného ražení. S odhodláním mladých lidí domnívajících se, že našli víru, jsem byla až příliš důvěrně obeznámena. Celý den se na ně hrnuly zprávy, aby zapomněli na své „zvrácené“ rodiny a otevřeli náruč svým novým

bratrům. „Bezvěrci“ představovali jen překážky na jejich duchovní pouti, a to i když jim říkali „mámo“ a „táto“.

Nebyla to Leilina chyba. Dívka opravdu věřila, že když matce nakáže, jak se má chovat, ochrání ji tím. Sama jsem se doma rozčilovala nad způsoby propagandy, kterých džihádisté užívali. Když jsem hledala videa s Tarikem, dokud byl ještě naživu, našla jsem na YouTube nepočítatelné množství náborových filmů. Kdykoli se v nich mluvilo jinak než francouzsky nebo anglicky, ztlumila jsem je. Jednotvárná provolávání mi naplnila hlavu a otupila mysl. Už jsem to nedokázala dál poslouchat. Ale i tak byly hlasy snesitelnější než výjevy mučení a obrazy slunci vystavených spálených těl. Když jsem na internetu procházela skupiny frankofonních džihádistů, opětovně mnou otřásl kontrast zvuku a obrazu. Smích mladých lidí doprovázející ony strašlivé kulisy činil z videí o to neúnosnější podívanou. Všimla jsem si, že za poslední rok vzrostla aktivita. Mnoho náctiletých džihádistů si zřídí další účet na Facebooku, založený pod falešnou identitou. V rodině se chovají jako vřdyčky, ale jakmile se ocitnou sami ve svých pokojích, přesunou se do virtuálního světa, který pro ně představuje realitu. Někteří volají po vraždění, aniž by doopravdy chápali dopad a význam svých zpráv. Jiní podněcují džihád. Dívky sdílejí odkazy o dětech z Pásma Gazy a zdůrazňují, jak utrpení postihuje ty nejmladší. Pseudonymy dívek vždy začínají výrazem *Umm*, arabským označením pro „mámu“.

Pro ty, kteří vědí, jak se dívat, představují sociální sítě výborný zdroj informací. Stejně jako mnoho dalších žurnalistů jsem proto měla fiktivní účet, který jsem si vytvořila před několika lety. Používala jsem ho na sledování aktuálních událostí. Jen zřídka jsem tam něco dala na zeď a moje občasné příspěvky byly vždy velmi stručné a určené pouze přibližně stovce mých „přátel“ z celého světa. Účet jsem si založila pod jménem Mélodie. Uživatelé, kteří mě sledovali, rovněž používali falešné identity. Avataři člověku zajistí anonymitu, což mu dopřává větší svobodu projevu a rovněž to vysvětluje narůsta-

jící počty mladých lidí, které přitahuje radikální islamistická propaganda. Díky moderním technologiím se samozřejmě zrodily i nové způsoby proselytismu. Celé hodiny jsem procházívала veřejné popisy příšerných nebo přímo odporných plánů různých uživatelů. Naštěstí se ne ze všech mladých lidí, kteří kdy píší o trestných činnostech, stanou vrazi. Pro některé je džihádismus 2.0 pouhou módou. Avšak pro jiné představuje první krok na cestě k radikalismu.

Onen dubnový páteční večer jsem trávila na pohovce stále nazlobená kvůli zákazu publikace a překlíkávala jsem z účtu na účet. Až jsem v jednu chvíli narazila na video asi pětaticetiletého francouzského džihádisty. Natočil se, jak sepisuje seznam věcí ve svém SUV. Přišlo mi to jako špatná parodie fraškovitého zpravodajského programu *Les Guignols de l'info**. Ironicky jsem se nad tím politováníhodným obrazem pousmála. Nebyla jsem na sebe zrovna hrdá, ale nemohla jsem se přestat dívat; vypadalo to tak absurdně. Muž na videu na sobě měl vojenský pracovní oděv a říkal si Abú Bilel. Tvrdil, že je v Sýrii. Jeho okolí, připomínající ryzí zemi nikoho, to nevyvracelo. Pyšně se oháněl svým občanským rádiem, které vypadalo jako pravý pozůstatek sedmdesátých let minulého století. Když nemohl zastihnout jiné bojovníky přes telefonní síť, používal ho jako náhradní komunikaci. Ve skutečnosti však víc chrčelo, než chytalo jejich odpovědi. Vzadu v autě měl neprůstřelnou vestu a vedle ní jeden ze svých samopalů – UZI, historickou zbraň původně vyvinutou pro izraelskou armádu. Zbraní předvedl celou řadu, a to včetně útočné pušky „M16, ukradené mariňákovi v Iráku“ – rozesmála jsem se. Později jsem se dozvěděla, že tohle nepodložené tvrzení mohlo být zcela hodnověrné. A také jsem zjistila, že Abú Bilel nebyl zdaleka tak hloupý, jak vypadal. Ve skutečnosti strávil posledních patnáct let šířením džihádu po celém světě. Tehdy jsem však o bojovném muži, který na mojí obrazovce pyšně odhaloval obsah palubní přihrádky –

* Pozn. překladatele: Satirické televizní vysílání využívající gumových loutek (i u nás známých „gumáků“).

tlustý svazek syrských liber, cukrovinku, nůž – nevěděla vůbec nic. Sundal si své brýle Ray-Ban s reflexními skly a odhalil tak černé oči zvýrazněné tmavou tužkou.

Věděla jsem, že afghánští bojovníci používají tužku na oči, aby jim v kouři neslzely oči. Ale i tak mě zaskočilo, že terorista měl oči namalované stejně jako já. Abú Bilel mluvil dokonale francouzsky, s lehkým, podle mě snad alžírským přízvukem. Široce a samolibě se usmíval, když vábil diváky, aby nastoupili na *hidžru**.

Video jsem sdílela. Obvykle jsem na sebe na účtu moc neupozorňovala, ale čas od času jsem napodobila své digitální druhy, abych si pro sebe vydobyla místo v jejich světě. Nic jsem nehlásala, ani přímo nepodporovala. Jen jsem dávala na stěnu odkazy na články zachycující útoky armády Bašár al-Asada, nebo na videa podobná tomuto. Jako profilovou fotku jsem si nastavila obrázek princezny Jasmíny z kresleného filmu *Aladin* od Disneyho. Na místo úvodní fotky jsem nahrála slogan, který jsem viděla na internetu: „Jak ty činíš nám, my učiníme tobě.“ Místo pobytu jsem obvykle měnila podle toho, k jakému příběhu jsem zrovna sbírala materiály. V danou chvíli jsem zrovna tvrdila, že jsem v Toulouse, ve městě na jihozápadu Francie. Během posledních pěti let mne tam zavedla celá řada událostí, zejména nechvalně proslulé střelecké útoky Mohammeda Meraha v roce 2012. Zástavba, ve které žil, se mi stala nevyčerpatelnou studnicí informací. Taký však představovala důležité centrum obchodu s hašišem.

Doopravdy jsem byla v Paříži, kde jsem se snažila přijít na to, jak ještě jinak pojmout odchody do Sýrie. Tragické případy se sobě mnohdy navzájem podobaly a já jsem tušila, že čtenáři už nejspíš mají takových informací dost. Navíc hororová situace v Sýrii zne-

* *Hidžra odkazuje na odchod proroka Mohameda a jeho následovníků z Mekky do Medíny (7. století). Dnes se výraz obvykle používá pro opuštění země nevěřících (arabsky káfirů) a přesídlení do muslimského státu.*

snadňovala jakoukoli analýzu. Každý týden jsme se s editory snažili přijít s novým úhlem pohledu. A každý týden jsme dospěli ke stejnému závěru: rádoby džihádisté povstávali z nejrozumnějších sociálních zázemí a náboženství; k radikálnímu islámu se obrátili buď kvůli nějakému zklamání, nebo kvůli dlouhodobému pocitu, že nikam nezapadají; a pak odešli do Sýrie a přidali se k některé z mnohých, rychle rostoucích tlup islamistů. Strávila jsem nad touto problematikou tolik času, že navzdory zmiňovaným podobnostem mi k srdci přirostly jednotlivé rodiny. Záleželo mi na jejich dětech a zkušenostech, i když nebylo pravděpodobné, že bych se s nimi někdy potkala. Při práci jsem se setkala s několika „náctiletými“, které to k džihádismu táhlo. Když s nimi teď mluvím, oznamují mi, že tam chtějí odejít. Tam? „Co tam na vás čeká?“ ptávám se jich popuzeně, „kromě smrti a možnosti stát se potravou pro děla?“ Odpovídají mi skoro vždycky stejně: „Anno, ty tomu nerozumíš. Přemýšlíš hlavou, a ne srdcem.“ Vyčerpává mne snaha dobrat se ne zcela odpovídajících přirovnání k obdobným historickým událostem. V posledním století padlo kulturně bohaté Německo do Hitlerových rukou. Nebo je tu černobílý komunistický náhled na svět. Anebo generace intelektuálů, kteří v 70. letech 20. století vynášeli do nebe maoismus a trvali na tom, že v *Rudé knížce* nalézají pravdu. Jenže moji internetoví společníci si z mých historických odkazů dělají legraci a poukazují na to, že rudá a zelená barva se od sebe podstatně liší. Přestože já vůbec nemluvím o Koránu, který s fanatickou ideologií nemá nic společného.

V roce 2014 už žurnalistika nepatřila mezi vážená povolání. Kdo z nás se věnoval „společenské“ problematice, ten to dělal z přesvědčení. Kdybych jen našla způsob, jak k tématu přistoupit tak, aby jednotlivci nepředstavovali pouhé články v řetězu podobných případů. Chtěla jsem prozkoumat kořeny „digitálního džihádismu“ a přijít na kloub zhoubnému fenoménu, který se dotýkal stále většího počtu rodin, a to nejrozumnějších náboženských založení. Rozebrat, jak nad dětmi sklápala past nastražená propagandou, a pochopit paradox,

kdy vojáci přes den mučí, kradou, znásilňují, vraždí a umírají a večer usednou k počítačům a chlubí se svými „hrdinskými činy“ asi stejně dospěle jako banda prepubertálních dětí, závislých na počítačových hrách.

Z hlubokých úvah, v nichž se svářela ztráta odhodlání s neochotou se vzdát, mne vyrušilo upozornění na tři zprávy, které se objevily v „Mélodiině“ soukromé poště... od Abú Bilela. Naprosto surrealistické. Bylo jaro, pátek večer, deset hodin, seděla jsem ve svém dvou-pokojovém bytě v Paříži, a zatímco jsem přemítala, jak pokračovat ve zkoumání mladých lidí, jež láká islámský extremismus, z čistého nebe mi ze Sýrie napsal francouzský terorista. Došla mi řeč. V ten moment jsem si byla jistá pouze tím, že takhle jsem si začátek svého víkendu rozhodně nepředstavovala.

Téhož večera

„*Salám alejkum*, sestro. Všiml jsem si, že jsi viděla moje video. Trhá rekordy v počtu shlédnutí – mazel! Jsi muslimka?“

„Co si myslíš o mudžahedínech?“

„Poslední dotaz: přemýšlíš o tom, že bys odešla do Sýrie?“

Rozhodně nechodil kolem horké kaše! Nevěděla jsem, co si počít. Okamžitě jsem si uvědomila, že kontakt s tímto džihádistou mi nabízí jedinečnou příležitost, z níž bych mohla načerpat horu informací, a honem jsem chtěla zareagovat. Když se člověk představí jako žurnalista, jen obtížně přiměje ostatní, aby mluvili upřímně. V tomhle případě však adresát netušil, kdo jsem. Nevadilo mi pomyšlení, že bych účet využila pro získání podkladů pro článek. Nicméně navázání komunikace s mužem, který nevěděl, kdo jsem, představovalo etický problém. Nechala jsem si pět minut na rozmyšlenou. Během té doby jsem zvážila jeho morální zásady... a pak jsem mu odepsala:

„*Walajkum salám*. Nevěděla jsem, že by se mi mohl ozvat nějaký džihádista. Nemáš lepší věci na práci? LOL. Proti bojovníkům nic nemám. Ale vždycky záleží na člověku.“

Také jsem mu pověděla, že jsem konvertovala k islámu, ale podrobnosti jsem nezahrnula. Schválně jsem psala s překlepy a sna-